

บทที่ ๕

บทสรุป

จากที่กล่าวมา ๔ บทนี้ ทำให้เห็นลักษณะ เฉพาะวรรณกรรมภาคเหนือได้ดังนี้

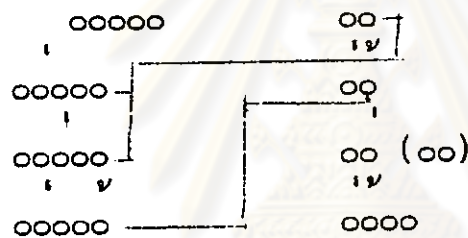
ก. วรรณกรรมในยุคแรกเป็นวรรณกรรมเกี่ยวกับศาสนาและประวัติศาสตร์

วรรณกรรมยุคแรกเกิดภายหลังการสังคายนาพระธรรมวินัยพระภิกษุสงฆ์ คงจะเกิดความกระตือรือร้นที่จะ แฉกแพร่พระธรรมของพระพุทธเจ้าให้ประชาชน คนทั้งหลายได้เข้าใจมากขึ้น จะเห็นว่าพระภิกษุสงฆ์ทางภาคเหนือขณะนั้นมีความรู้ ภาษาบาลีอย่างแตกฉาน วรรณกรรมยุคนี้จึงเป็นภาษาบาลีแทบทั้งสิ้น ยกเว้นมูลศาสนา ปัญญาสาตกคคิ งานของพระสิริมังคลาจารย์คคิ จามเทวีวงศ์ของพระโพธิรังสีคคิ และชินกาลมาลีปกรณ์ ของพระรัตนปัญญาเถรคคิ ล้วนมีคุณค่าทางศาสนาและประวัติศาสตร์ภาคเหนือเป็นอย่างยิ่ง ที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งก็คือ วรรณกรรมภาคกลาง ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย นอกจากจะรับเรื่องราววัฒนธรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา เขามาแล้วยังรับเอาเรื่องราวและวัฒนธรรมเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์เขามาด้วย ไม่น้อยเลย วรรณกรรมภาคกลางมี ไตรภูมิพระร่วง มหาชาติคำหลวง นันโทปนันทสูตร คำหลวง ฯลฯ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา ในขณะที่เดียวกันก็มี รามเกียรติ์ ลิลิตโองการแช่งน้ำ พระนลคำหลวง สาวตรี ฯลฯ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา พราหมณ์แต่ในวรรณกรรมภาคเหนืออิทธิพลที่ได้รับเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์น้อยกว่า ศาสนาพุทธมาก เทพเจ้าที่เขาามมีบทบาทในวรรณกรรมภาคเหนือมากน้อยก็เห็นมี แต่พระอินทร์ (ซึ่งมีลักษณะต่างไปจากพระอินทร์ในวรรณคดีสันสกฤตจ๊ะจิง ๆ) และมี พระวิสุสุกรรมเป็นนุชช่วย และพระอินทร์ ก็รู้สึกว่ามีบทบาทเพื่อช่วยพระโพธิสัตว์เท่านั้นเอง พระพรหม พระวิษณุ พระอิศวร แทบจะไม่ใคร่กล่าวถึงเลย มีกล่าวถึงชอรองให้ ช่วยก็แต่ในโคลงเรื่อง "ประทุมสังกา" เท่านั้น เรื่องราวเกี่ยวกับกำเนิดของโลก และมนุษย์มีกล่าวในหนังสือเรื่องมูลศาสนา แต่เมื่อกล่าวถึงสวรรค์ชั้นพรหมก็ไม่ ละเอียดยเหมือนไตรภูมิพระร่วง

๗. วรรณกรรมที่มีอายุต่อจากวรรณกรรมยุคแรกนิยมแต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ

วรรณกรรมที่เกิดในยุคต่อมา เช่น โคลงนิราศหรือภูเขาชัย โคลงเรื่องประหมสังกา โคลงพระลอสอนโลก โคลงมัจจตราทีเขียงใหม่ และโคลงเรื่องนางอมรา ล้วนแต่เป็นวรรณกรรมยุคเก่าไม่ว่าราชบัณฑิตที่แน่นอน และแต่งเป็นโคลงสี่สุภาพทั้งสิ้น มีโคลงสองโคลงสามปนบ้าง ลักษณะโคลงที่ปรากฏในบางเรื่องก็แตกต่างไปจากโคลงสี่สุภาพในปัจจุบันนี้ จะขอยกตัวอย่างให้ดูอีกครั้งหนึ่งดังนี้

แผนผังโคลงสี่สุภาพในปัจจุบัน

ตัวอย่าง

จากมามาแล้วดำ	ลำบาง
บางยี่เรือราพลาจ	พิพรอง
เรือแฉงชวยพานาง	เมียงมาน มานา
บางบริบคำคดลอง	เคลาน้ำตาคลอ

(จากนิราศนรินทร์)

ตัวอย่างโคลงในเรื่องนางอมรา

ตาเขียวคือลูกเนื้อ	มีศี
มุกมาสกระบวนศรี	ออนอวน
แฉวงนาฏนาถ	แควกอม กลมเหย
อกอาบนมตั้งเตา	เนียบไคกับทอง ฯ

จะเห็นว่าคำที่เจ็ดในบาทที่ ๒ ไม่สัมพันธ์กับคำที่ห้าในบาทที่ ๔ ดังโคลง

ปัจจุบัน นอกจากในเรื่องนางอมราแล้ว ในโคลงพระลอสอนโลกก็มีหลายโคลงที่มีลักษณะ เป็นอย่างนี้ เช่น

สระศรีบังเกิดควย	บัวมี
ยาวโยชนเห็นอนตี	แม่นำ
สุริยะ เบงรวายศรี	เพียงพุง มาเหย
บัวหุหับเหี่ยวแห้ง	ขอบยาวบัวโรย ๆ

นอกจากนี้กลบทที่กวีภาคเหนือนิยมแต่ง ได้แก่ กลบทสายไหม และ เก็บบาท (เกบซาค) และนิยมเล่นสัมผัสอักษรคู่ เช่น ในโคลงนิราศหริภุญชัย และโคลงเรื่อง นางประทุมสังกา คังกลาวแลว

อย่างไรก็ดี มังรายศาสตร์ หรือกฎหมายของพระเจ้าเม็งราย ซึ่งคงจะอยู่ในสมัยใดเสียกันนี้แต่งเป็นร้อยแก้ว

ค. วรรณกรรมยุคหลังนิยมแต่งเป็นคำขอ นอกจากมหาวงศ์ (เวสสันดรชาดก) ที่นิยมแต่งเป็นภาพยและรายยาว

วรรณกรรมยุคหลังที่นิยมแต่งเป็นคำขอ เช่น คำสืบท ของพญาพรหมโวหาร คำขอเรื่องหงส์หิน ของเจ้าสุริยวงศ คำขอเรื่องเจ้าสุทันนางบัวคำ เป็นต้น ส่วนพวกที่เป็นบทขอ นิยมขับร้องกันสด ๆ หรือเขียนและพิมพ์เป็นใบปลิว อ่านกันไม่กี่ครั้งก็หนักหายไป

วรรณกรรมเป็นเครื่องหมายของความเจริญทางวัฒนธรรม จากการศึกษาเรื่อง "ลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ" นี้ทำให้ทราบว่า นอกจากวรรณกรรมภาคกลางซึ่งเรามีอยู่อย่างมากมายแล้ว เรายังมีวรรณกรรมของภาคเหนือ ซึ่งน่าสนใจอีกจำนวนไม่น้อย แสดงให้เห็นว่าเรามีความเจริญทางวัฒนธรรมมาแต่โบราณ ซึ่งเราควรช่วยกันรักษาไว้ไม่ให้สูญหาย วิธีการที่จะรักษาวรรณกรรมเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรมภาคเหนือไม่ให้สูญหายนั้น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑) ให้นักเรียนนักศึกษาชั้นสูงได้ศึกษาตัวอักษรพื้นเมืองซึ่งนับวันจะมีคนอ่านได้น้อยลงไปทุกที เพื่อจะได้ช่วยกันอ่านหนังสือที่มีอยู่แล้ว และมองเห็นคุณค่าไม่ปล่อยให้สูญหายไป ขณะนั้นมหาวิทยาลัยเชียงใหม่โดยเฉพาะคณะมนุษยศาสตร์ ได้จัดให้นักศึกษาที่เลือกวิชาภาษาไทยศึกษาอยู่ แต่ผู้เขียนเห็นว่ายังไม่เพียงพอ ควรให้นักศึกษาในโรงเรียนฝึกหัดครู ซึ่งเมื่อสำเร็จก็เป็นครูในท้องถิ่นต่าง ๆ ในภาคเหนือได้ศึกษาควย การศึกษาอักษรพื้นเมืองเป็นการรักษาภาษาในวรรณกรรมให้คงอยู่ได้

เพราะอักษรไทยกลางไม่สามารถจะแทนหน่วยเสียงภาษาเหนือได้หมด

๒) แทรกวรรณกรรมภาคเหนือบางเรื่องที่ไม่ยากเกินไปนักให้นักเรียนในชั้นมัธยมได้ศึกษาค้นคว้า

๓) ส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีการประกวดการแต่งบทประพันธ์ เช่น คำวช, กาพย์, โคลง แบบทางเหนือ

การส่งเสริมให้นักศึกษาและคนทั่วไปไปศึกษาเรื่อง ภาษา ตัวอักษร และวรรณกรรมภาคเหนือนี้ ผู้เขียนมีได้ตั้งใจจะให้ผู้ศึกษาคิดว่าภาคเหนือมีวัฒนธรรมวรรณกรรม หรือมีอะไรดีกว่าภาคกลาง และเกิดความรักถิ่นอย่างชนิด ๆ งามงาย แต่เป็นการศึกษาเพื่อเป็นการเชิดชูให้วัฒนธรรมที่ดั่งงามในภาคหนึ่งของประเทศได้ดำรงอยู่ต่อไป ซึ่งก็เป็นการแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศบ้านเมืองนั่นเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย